

SERRA DE SOBREMUNT
COMARCA D' OSONA

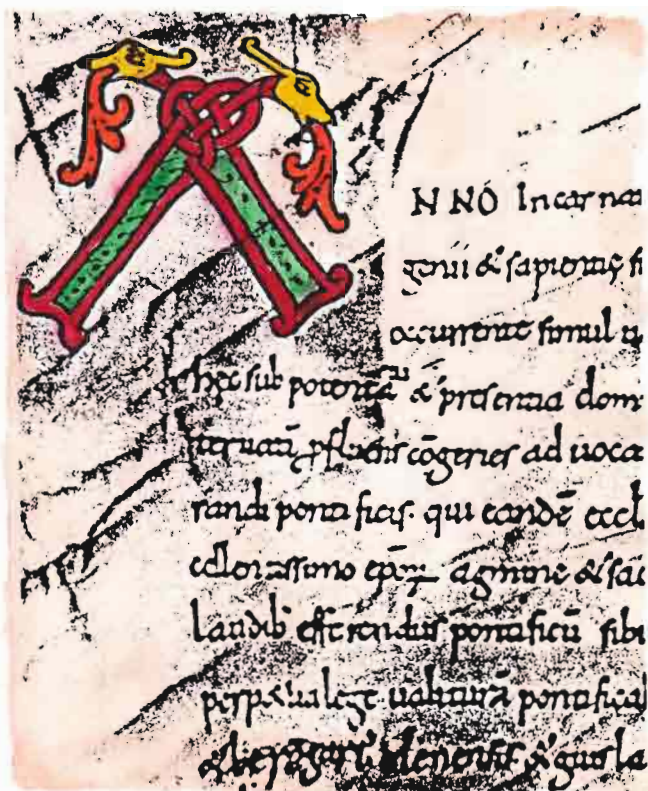

Sobremunt, un topònim que probablement diu molt poc a la majoria dels vilanovins, fins hi tot a aquells que tenen la dèria de l'excurcionisme. No obstant amaga, sota les seves lletres, una serra molt secundària, certament, que limita la Plana de Vic amb el Lluçanès, un castell, el de Voltregà amb una dilatada història, una ermita, Sant Martí Xic (diuen erroniamment la més petita de Catalunya) i una altra ermita la de Santa Llúcia, que constitueix un dels miradors de la zona amb més dilatades panoràmiques que veiem des de les muntanyes de l'alt Berguedà, Verd, Ensija, Pedraforca, Cadí i Moixeró al Pirineu i Prepirineu, Ripollès, Puigsacalm, Cabrerès, Guillerics, Montseny, la propera Plana de Vic, el Moianès, i com no la inconfusible silueta Montserratina.

Moltes vegades nosaltres mateixos ens preguntem el perquè hem escollit un lloc per fer una excursió de les del cicle "Conenguem Catalunya", però la resposta és ben clara, perquè d'allà dalt veurem Catalunya.

Fragment de
l'acta de consagra-
ció de la catedral de
Vic; entre les sig-
natures hi és visible
la del bisbe Oliba

Fragment de
l'acta de consagració
de la catedral de Vic,
amb la caplletra
inicial, redactada a la
cancelleria olibana

GEOGRAFIA FÍSICA

Les aigües que baixen de l'altiplà del Lluçanès cap a la vall del Ter i la Plana de Vic per les rieres de Sorreigs i de Talamanca, deixen entremig una arruga muntanyosa, una serra allargassada que s'anomena serra de Sobremunt.

La serra de Sobremunt, orientada de nord a sud, constitueix un dels punts d'enllaç entre la Plana de Vic i l'altiplà del Lluçanès, tot dins de la comarca administrativa de l'Osona.

La seva situació és privilegiada, ja que malgrat la seva poca alçada, 952 m en el punt culminant a l'ermita de Santa Llúcia, el fet de caure acinglerada sobre la vall del Ter i la Plana de Vic, li donen una gran prespectiva i profunditat en la visió de les muntanyes del migdia, i a la vegada també cap el nord i est, on les molt més altes serres del Pirineu i Prepirineu és retallen clares a l'horitzó.

La serra està formada per una sola arruga principal, però de la que en surten nombrosos contraforts, entre els que destaquen el que en el seu extrem alberga el castell de Voltregà i l'església de Sant Martí Xic.

En la zona més propera a la Plana, hi abunda la marga gris, molt freqüent a la zona de Tona i a les muntanyes que envolten la comarca. També, però, hi podem trobar juntament, conglomerats i gressos.

Aquets materials, estan freqüentment disposats en forma tabular, la qual cosa afavoreix la formació d'alteroses cingleres, i també fa que els restauradors actuals, a l'igual que els primers constructors de l'església de Sant Martí, no tinguin cap problema per trobar material en forma de lloses per la teulada.

Degut a la seva alçada i llunyania del mar, el clima de la zona és de tipus continental, això vol dir hiverns llargs i freds amb molta boira i estius calurosos de dia i frescos de nit. Aquest fet distingeix aquesta zona d'altres serres de la comarca que degut a la seva major proximitat al Mediterrà tenen un clima més atemperat. No obstant això, i al no produir-se el fenomen d'inversió tèrmica, el fred no és tan intens com a la Plana de Vic.

Quant a les pluges, poca cosa es pot dir degut a la inexistència de pluviòmetres a tota la zona, així i tot la pluviositat és més aviat moderada.

Moneda ibérica
de la tribu de
los Ausetanos,
siglo II antes de
Cristo.

BOTÁNICA

Al trepitjar la serra de Sobremunt observem la comunitat (Buxo-Quercetum pubescentis), que és la roureda de roure martinenc amb boix. Es tracta d'una roureda poc ombrívola, car l'estrat arbori no és gaire espès i és molt rica en arbusts, caducifolis els uns, perennifolis els altres. El boix (Buxus sempervirens), el corner (Amelanchier ovalis), l'arç blanc (Crataegus monogyna), el tortellatge (Viburnum lantana), la ginesta sessilifòlia (Cytisus sessilifolius), l'aranyoner (Prunus spinosa), l'olivereta (Ligustrum vulgare), l'avellaner (Corylus avellana), el sanguinyol (Cornus sanguinea) i encara d'altres hi formen un extens sotabosc, sovint enriquit per una colla més o menys nombrosa d'herbes entre les quals no solen manca el marxívol (Helleborus foetidus), la primula (Primula veris), les violes (Viola sp.) i la fetgera (Hepatica nobilis).

Hi apareixen encara algunes espècies mediterrànies, com l'heura, la rogeta, o la mateixa carrasca. El gruix de la comunitat el formen els arbusts submediterranis típics, entre els quals domina molt el boix, i el sòl apareix guarnit d'un estrat herbaci força dens i diversificat. L'arbre dominant és, naturalment, el roure martinenc, però també s'hi troben exemplars de roure cerrioide (Quercus cerrioides) o de pi roig (Pinus sylvestris) i de blada de fulla gran (Acer opalus ssp. opalus).

Durant la travessa podrem observar la varietat de tons ocre degut a les rouredes que contrasten amb els tons verds de la boixeda. També durant la preparació d'aquesta sortida observarem en el camí de pujada a Sant Martí Xic, clavellines silvestres encara florides.

Crataegus monogyna

Prunus spinosa

Vic

Quarterat en sautor: al 1er. i al 4rt., de Catalunya (d'or, quatre pals de gules); al 2on. i al 3er., d'argent, una creu grega abscissa de gules

La ciutat de Vic i el territori o municipi que en depèn són el centre geogràfic, demogràfic, econòmic i espiritual de la Plana de Vic i de la major part de les contrades que l'envolten, com les Guillerries, el Lluçanès, el Cabrerès i fins i tot una bona part del Ripollès i del Moianès.

Tot i que la ciutat té un cens relativament modest, d'uns 30 000 habitants, la seva transcendència i importància són molt més àmplies car centra un territori tres vegades superior en habitants, notablement industrialitzat i molt ric en l'aspecte agrícola, que compte amb un dels nivells econòmics més alts del país.

Vic té indústries i vida pròpia, que li assegurin una creixença regular i sostinguda; la seva característica més essencial és la de l'equilibri i d'ésser centre d'una comarca que creix amb mesura. Això ha fet que no perdés la seva típica configuració urbanística, que no destruís o renovés irresponsablement el llegat històric i que no modifiqués el seu tarannà, el vigatanisme, amb valors positives i negatives, és a dir, definit per alguns com a conservador d'unes essències de cultura i d'arrelament al país, però tingut per altres com un defecte que crea en els vigatans una manera d'ésser egoïsta i aïlladora.

El comerç i, sobretot, els mercats són, doncs, una de les característiques més essencials i constants de la ciutat des de molts segles enrera. El mercat més famós és el del dissabte, i el secundari, el del dimarts. Perdudes les antigues fires, alguns d'aquests mercats com el de Tots Sants, el de Nadal, el de l'inici de la Quaresma i, sobretot, el mercat del dissabte del Ram, han pres un relleu especial i tenen una importància extraordinària; per les seves transaccions mereix destacar-se el Mercat del Ram, que ha esdevingut una petita fira de mostres, amb llocs d'exposició de maquinària agrícola, d'electrodomèstics, de cotxes, etc, repartits per diferents indrets de la ciutat.

Una de les principals característiques de la ciutat de Vic és que, tot i el seu progrés i vitalitat, no ha perdut el seu caràcter de ciutat antiga, amb un nucli antic ben conservat i protegit i una creixença que s'estén per unes barriades força homogènies que no dificulten la persistència del Vic tradicional.

EL RECINTE MURALLAT

Tothom qui visita Vic es veu obligat a voltar, si va amb vehicle, tot o una bona part del que fou recinte murallat de la ciutat. Les rambles i els passeigs que envolten la ciutat són el resultat de les dràstiques disposicions del virrei o lloctinent del Principat, Joan Josep d'Àustria, quan el 1655 va fer enderrocar tots els ravals i les cases que tocaven a la muralla, per tal de fortificar la ciutat. Amb aquesta mesura, arbitrària, van netejar-se i consolidar-se les velles muralles, fetes construir pel rei Pere III entre els anys 1368 i 1378, en substitució d'unes d'anteriors aixecades a partir del s.XII, i això donà lloc a la construcció de les Rambles, que tant afavoreixen, encara avui dia la ciutat.

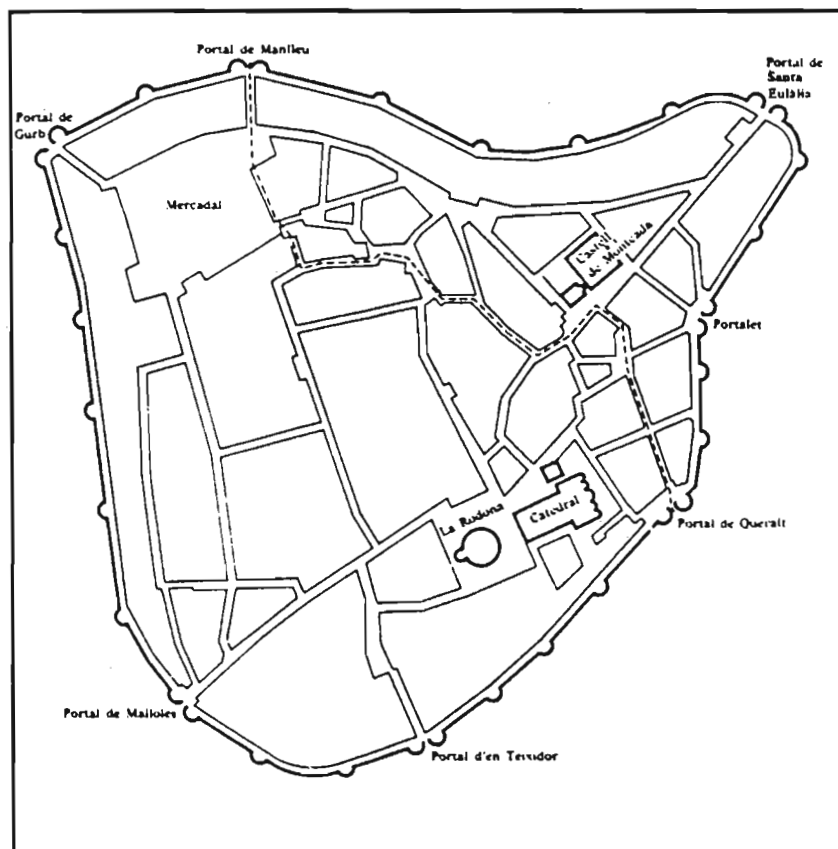

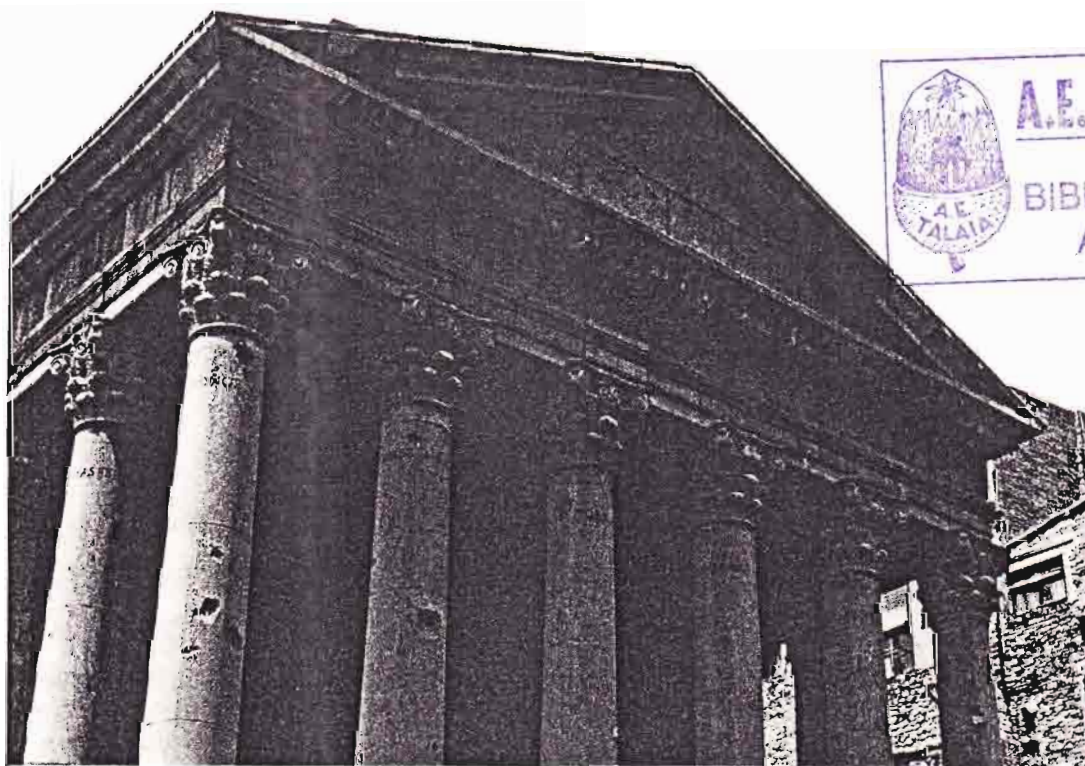
fig. 4 Pla de la ciutat de Vic amb les muralles i la indicació de les torres i els portals d'època medieval. La línia discontinua dibuixa la divisió que hi havia entre la partida jussana, primerament episcopal, i des de l'any 1315 reial, i la partida sobirana, o de Montcada, que perdurà fins a l'any 1450 (segons E. Junyent, *La ciutat de Vic*, pàg. 437)

La disposició i el perímetre d'aquestes muralles és ben conegut per antics gravats i per testimonis arqueològics. Constaven de set portals i de trenta-tres torres, però en resten només tres i un bon tros de mur en la part contigua al Palau Episcopal i catedral i a la Rambla de Montcada. La resta va desaparèixer al segle passat i al principi de l'actual, per incúria i comoditat dels nous constructors.

EL TEMPLE ROMÀ I EL CASTELL DELS MONTCADA

El primer monument vigatà per la seva antiquitat històrica és el temple romà, que es troba dins l'àmbit i les ruïnes del que fou castell dels Montcada.

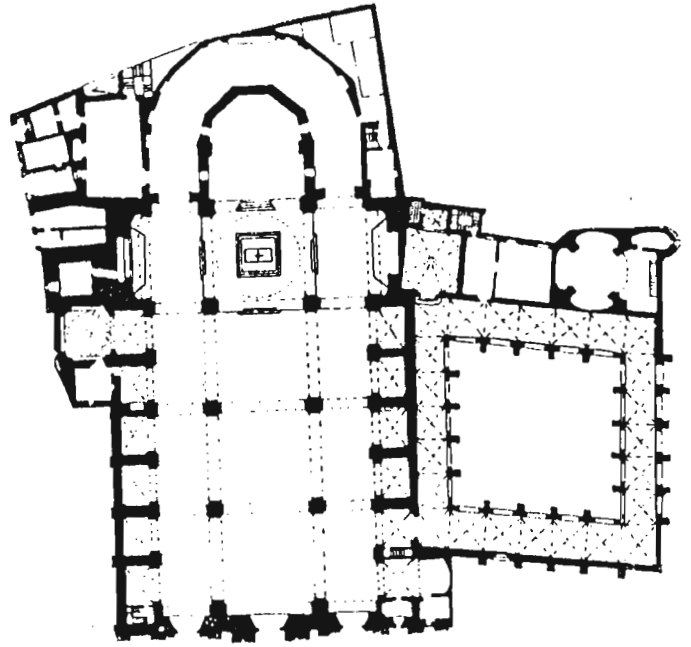
S'ignora la divinitat a la qual era dedicat el temple ausetà, però bé que és possible que fos dedicat al culte imperial de Roma i de l'emperador. Resistí les diferents destruccions que sofrí la ciutat des de la seva erecció fins al s.XI, en què fou englobat dins la nova construcció del castell de Vic, o castell dels Montcada. Com és sabut, en restaven tres murs, car l'anterior fou suprimit, i els restants formaven el pati interior del castell. La seva existència era del tot ignorada fins el 1882, quan es prengué l'absurda decisió d'enderrocar el castell, que fins feia pocs anys havia servit de presó. En fer-se l'enderroc, fou descobert el temple pels vigatants il·lustrats de l'època. Fou restaurat tot seguit en la seva cel·la; més tard es recompongué, per subscripció popular, la columnata de l'atri, d'acord amb les mides d'un tros de fust recuperat i la repetició d'un dels capitells de l'angle de l'atri, i finalment, el 1959 es completà el frontó de coronament de l'atri i la columnata. L'únic capitell autèntic es conserva en l'angle SE de la cel·la.

LA CATEDRAL DE VIC

La primitiva seu ausonenca.-

La basílica que serví de seu episcopal a l'antiga Ausa, aixecada tot seguit del triomf del cristianisme, al s.IV, de segur que era situada a la part alta de la ciutat, tocant al temple romà, a l'àrea que actualment ocupa l'església de la Pietat. Amb la invasió dels àrabs, al s.VIII, en fou exterminat el culte i, si és que hi va sobreviure, va sucumbir en la destrucció de la ciutat esdevinguda durant la revolta d'Aissó, el 826, que va fer desaparèixer definitivament el baluard històric dels ausetans.

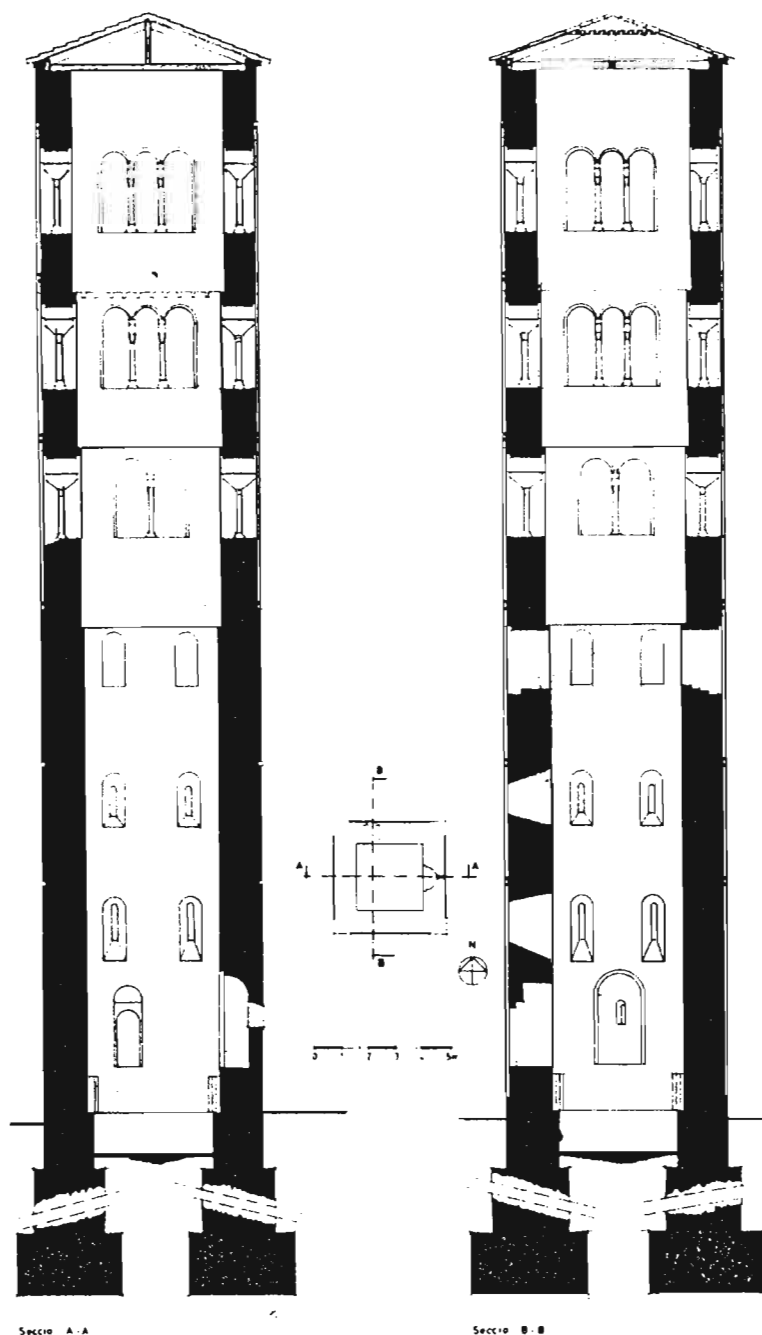
La catedral de Gotmar.- Tot just acomplerta per Guifré, el 886, la reconquesta del territori d'Osona, i restaurada la diòcesi amb el primer bisbe, Gotmar, va renéixer l'antiga ciutat a la part baixa, amb el nom de Vic, mentre la part alta quedava sota el domini militar, que transformà en castell el temple romà i els seus entorns. El bisbe va desplaçar a la part baixa, on es formava la nova població, el nucli de la vida religiosa, concebut segons les idees pròpies de la litúrgia visigòtica, que importava l'existència de tres esglésies com a centre de residència episcopal. La principal, dedicada a Sant Pere, una altra a la Mare de Déu, i una tercera, en funcions de baptisteri, a Sant Miquel, aixecades ràpidament, amb materials precaris abans del 888.

Les reformes del segle X.- Ignorem quina disposició tenia, en el seu pla primitiu, l'església de Sant Pere, però cal pensar que va ser ampliada o substituïda per una altra de majors proporcions, no gaire més tard. A mitjan segle X, es presenta com una església de tres naus, amb tres absis. Sota el pontificat de Vladimír (948-957), va ser consagrada l'església de Sant Miquel, que era dotada de cripta.

La catedral del bisbe Oliba.- Pocs decenis van durar aquestes construccions, que van donar lloc a una catedral de dimensions més grans que el geni constructor del bisbe Oliba(1018-1046) va planejar amb la mateixa empena demostrada a les esglésies edificades als monestirs de Ripoll i de Cuixà. La nova catedral, consagrada el 1038, consistia en una àmplia nau i un trassepte amb dues absidioles a cada danda. La nau era acabada en un extens presbiteri coronat per un absis que s'aixecava sobre una cripta d'àrea idèntica. L'any 1064 va acabar-se el campanar, encara subsistent, monument insigne i característic de la ciutat.

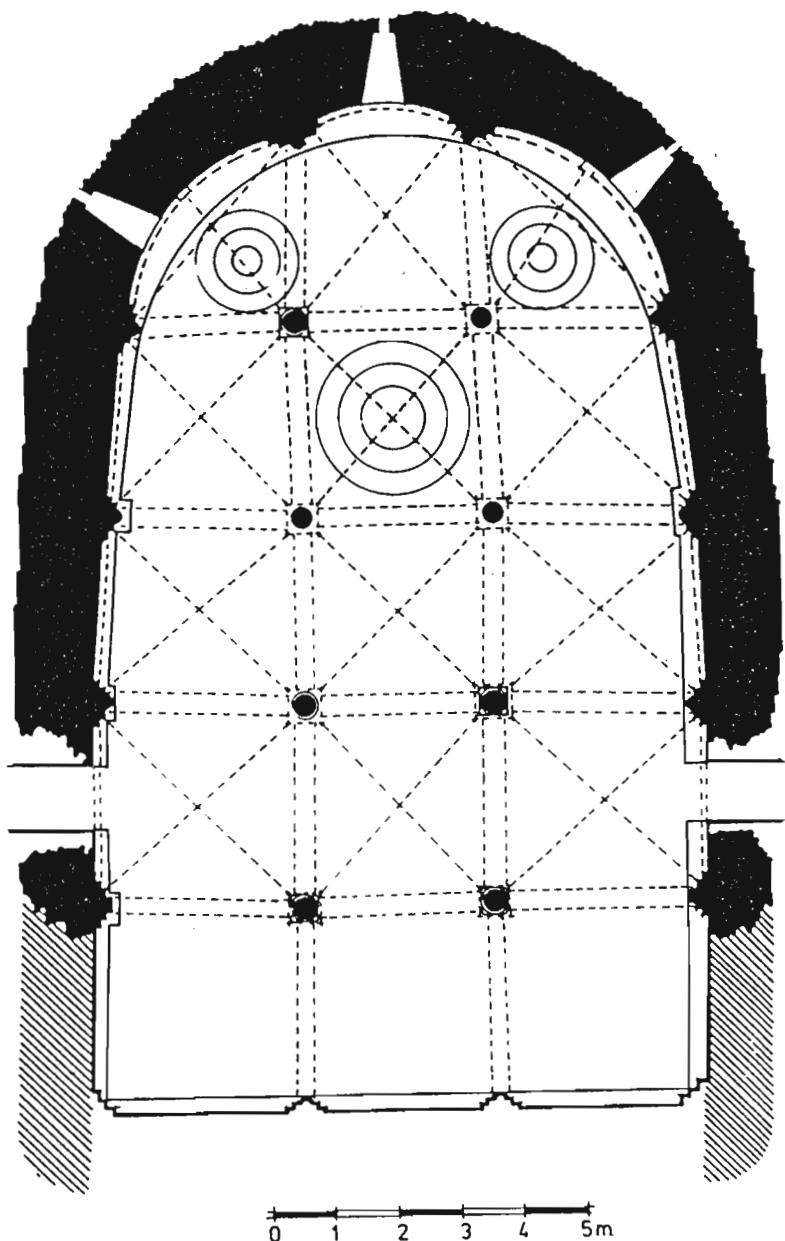
Transformacions del segle XII.- La vida exuberant adquirida per la

canònica vigatana des de la seva restauració definitiva, esdevinguda el 1080, comportà un increment de l'obra de la catedral que ha estat revelat per les excavacions. La cripta va ser prolongada cap al creuer i s'avançà la nau, que fou coordinada, al seu extrem, amb una rica portada, èmula de la de Ripoll. Aquestes activitats constructives coincideixen amb la renovació total de la primitiva església de Santa Maria, situada davant la catedral, que, a mitjan s.XII, va adquirir una nova estructura de tipus circular coberta amb cúpula, sobre la qual s'enlairava un campanar de torre.

El claustre del s.XIV.-

En èpoques posteriors no s'introduïren sensibles reformes a l'obra de la catedral, que responia bé a les seves funcions i permetia als canonges d'ocupar-se en la millora de la canònica. Com que aquesta quedava amb poca expressió amb el seu claustre romànic tan simple, consistent en uns pòrtics coberts amb voltes de creueria, sense elements arquitectònics ornamentals, va ser empresa la construcció d'un pis superior, concebut a manera de grans finestrals plens de traceries geomètriques. Aquesta obra, impressionant pel seu conjunt i per la delicadesa dels seus detalls, fou començada el 1318 i acabada el 1400.

Planta de la cripta de la catedral de Vic
segons Joan-Albert Adell

Les reformes del s.XV.- S'imposava, per raons diverses, una renovació del creuer, que va ser empresa el 1401 i perfectament acabada el 1430. Amb aquesta reforma, es va transformar el presbiteri i es va traslladar el cor al centre de la nau principal. Va ser arrasada fins els fonaments la part de la cripta que havia estat ampliada al s.XII i se suprimí la coberta de la cripta antiga, el buit de la qual va ser omplert d'enderrocs, a fi de rebaixar el pis del nou presbiteri, que, el 1427, va ser tancat amb una reixa de ferro que preservés millor el nou retaule d'alabastre que s'hi va col·locar.

Projectes per a una nova catedral al s.XVII.-

El conjunt de la catedral resultant de tantes obres fetes en distints períodes no responia al gust del s. XVII ni satisfesia les exigències del culte per a la ciutat que havia crescut considerablement. Van fer-se molts estudis destinats a obtenir una catedral més gran que, al final, va concretar-se en una església d'ampla nau amb capelles laterals. D'acord amb aquest pla, es va posar la primera pedra de la nova obra l'any 1633, es va començar per l'actual capella de sant Bernat i es

va continuar amb la construcció de les altres quatre capelles que se gueixen. Aquestes obres, que van durar, amb llargues intermitències, fins al 1680, van quedar definitivament interrompudes, tant pel cost que suposava la seva prossecució, com per la dificultat existent a la banda oposada, on la presència del claustre impedia el desenrotllament del projecte.

La catedral actual.- Va passar prop d'un segle abans de resoldre's el problema de la nova catedral. Davant les necessitats que l'exigien, el bisbe Artalejo va posar tot el seu esforç en la prossecució de l'obra interrompuda mirant de coordinar la part construïda al s. XVII amb la presència del claustre. No s'avenien els parers sobre

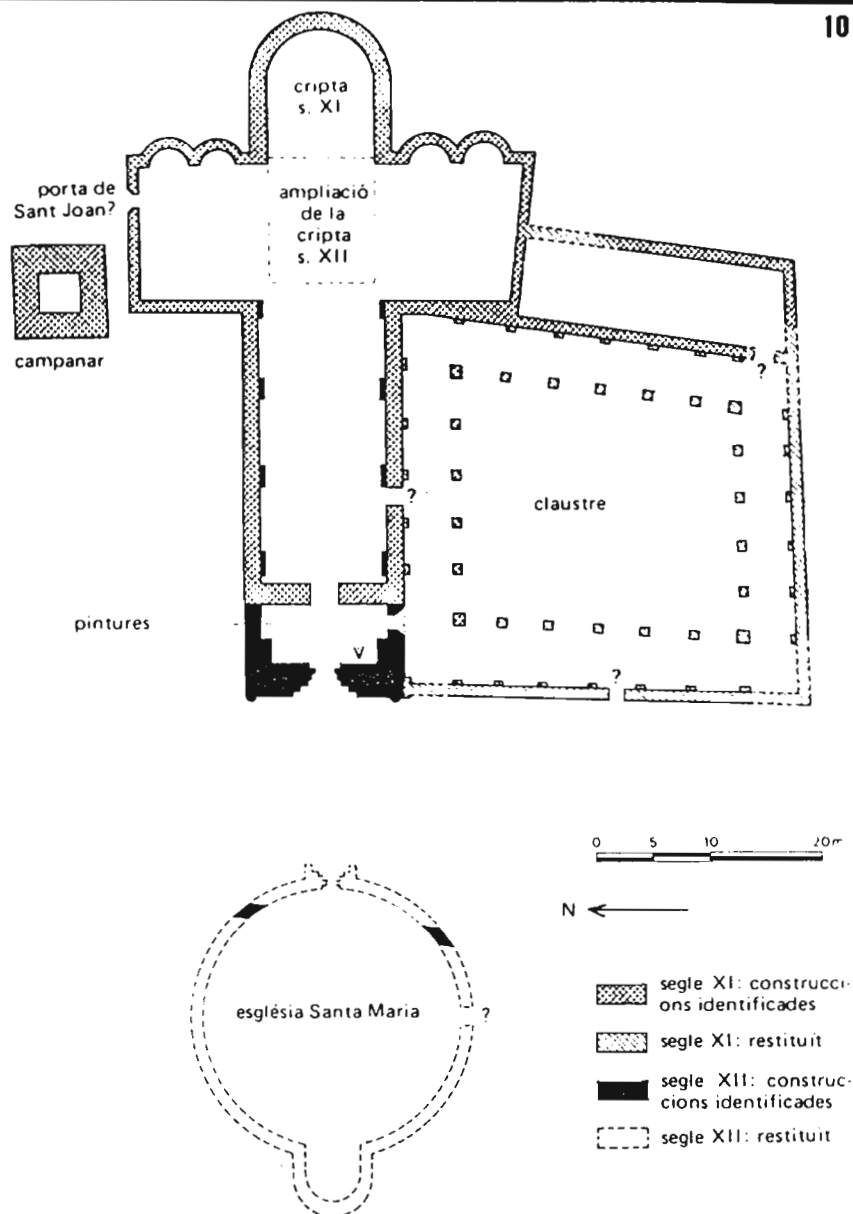

fig. 3 Pla esquemàtic de la catedral romànica de Vic tal com era durant els segles XI i XII. En aquest pla hom ha tingut en compte totes les observacions resumides en el present llibre i els aclariments que aportaren les excavacions (dibuix de H. Broise)

aquest projecte fins que, a la mort de l'esmentat bisbe, el capítol, secundat després pel bisbe Veyán, va posar en execució el projecte de l'arquitecte vigatà Josep Morató.

La nova catedral, consagrada el 15 de setembre del 1803, forma una gran aula dividida, per mitjà de pilastres, en tres naus de la mateixa alçària, cobertes amb voltes semiesfèriques i amb cúpula, acabada amb un profund absis poligonal i flanquejada per capelles. Fa 69,5 m. de llargada per 29 m. d'amplada, sense capelles. Té una alçària de 27,5 m. a les voltes i de 35 m. a la cúpula. L'estructura respon a l'estil neoclàssic i tendeix a una certa fredor acadèmica.

Van salvar-se, de la demolició de la catedral, els dos claustres sobreposats, gràcies a la intervenció del poble, que va imposar-ne la conservació. Desmuntats els seus elements i numerades les seves pedres, foren reconstruïts, en la forma actual, el 1806.

A l'angle de migdia de la galeria oriental, fou aixecada una capella cupular en substitució de l'església de Santa Maria de la Rodona, que fins aleshores era emplaçada davant la façana de la catedral.

La decoració pictòrica de Sert. - La catedral construïda per Josep Morató havia restat més d'un segle amb les parets emblanquinades de calç, que reclamaven una decoració adequada. Aquesta decoració li fou donada, entre el 1926 i el 1930, gràcies a les fastuoses teles de Josep M. Sert, que produïren una harmonia decorativa que va fer famós el pintor i la catedral.

La destrucció i la reconstrucció de la catedral. - Pel juliol de 1936 l'incendi revolucionari penetrà a l'interior del temple i va destruir tot el cabal decoratiu i fins les voltes, que es van esfondrar l'una darrera l'altra. L'aspecte desolador que ofería el conjunt de la catedral llevava l'esperança de veure-la ressorgir. Però, gràcies a l'interès desvetllat, es pogué efectuar la restauració sota els auspicis del govern, juntament amb l'entusiasme de Josep M. Sert, que s'oferí a realitzar una nova decoració.

La catedral va ser ampliada amb la construcció del deambulatori. El cor va ser emplaçat al fons de l'absis, amb la creació d'un nou presbiteri amb altar central, sota la cúpula. Amb motiu de les obres es van dur a terme unes excavacions metòdiques al subsòl del temple

que van permetre d'individuuar el traçat de les construccions primitives i van posar al descobert la part antiga de la cripta de la catedral consagrada el 1038, que ha estat convenientment reintegrada mitjançant la construcció d'una nova coberta.

En la nova empresa, Sert no reproduí la decoració desapareguda. Partí de nous conceptes i d'altres distribucions. El tema de les composicions és concebut a manera de quadres plens de masses i figures executades amb el major relleu que la pintura pot donar de si i amb un contrast violent de clar-obscur efectuat amb tons de sèpia sobre fons d'or. En el políptic de l'absis, culmina la tragèdia de la crucifixió del Senyor, entre les escenes del seu enterrament i de l'ascensió. Segueixen, a les parets del creuer, les quatre escenes del cicle relatiu a la pèrdua de la justícia original i a la caiguda dels nostres primers pares. Sobre els arcs de les capelles laterals, es desenvolupen les escenes del martiri dels apòstols i evangelistes. En el tríptic format pels murs sobre les portes d'ingrés, es contraposen els temes que representen Jesús llençant els mercaders del temple, i ell mateix sortint amb la creu al coll, flanquejant l'escena central, que representa la condemna pronunciada per Pilat, que se'n renta les mans.

fig. 72 Fragment de pedra (fragment num. 1) esculpida amb tres apòstols procedent de la catedral romànica de Vic i guardat a The Nelson Gallery and Atkins Museum de Kansas City (EUA) (foto Museu)

EL MUSEU EPISCOPAL DE VIC

És una institució de visita indispensable per a tothom qui vulgui conèixer el passat de Vic i de la seva comarca, i el seu tresor artístic. És situat al costat N de la catedral, sota el campanar romànic, i té al seu davant una placeta, urbanitzada el 1971 i dedicada al bisbe Oliba amb motiu del mil·lenari del seu naixement, segons que ho recorda un gran monòlit. Cal cercar l'inici del museu en l'Exposició Arqueològica efectuada a Barcelona el 1868, que féu recollir un notable grup d'objectes antics exposats permanentment a partir del 1877 a cura del Cercle Literari de Vic. L'existència d'aquest fons inicial decidí el bisbe Morgades a incrementar-lo amb notables aportacions diocesanes; agrupà l'obra del Cercle Literari i de l'Agupació Arqueològica(1882) i el 1891 inicià el Museu Episcopal a les dependències del pis superior del claustre, on actualment hi ha la Biblioteca i els Arxius. Després d'uns primers anys sota la direcció d'Antoni de Nuix i Espona, es féu càrrec del Museu mossèn Josep Gudiol i Cunill el 1898. Aquest augmentà en gran manera el nombre de peces i en divulgà el contingut en molts treballs publicats. A par-

Antependi lateral dret de Lluçà, amb l'escena de la Coronació de la Verge (s. XIII)

Majestat de les Planes (detall)
 Museu Episcopal de Vic
 (A. Bastardes 3802; 1978)

tir del 1931 en fou director el Dr. Eduard Junyent i Subirà, que se n'ocupà fins a la seva mort, el 1978. L'edifici actual fou el col·legi de Sant Josep o antic col·legi dels seminaristes pobres, erigit cap al 1861 i donat per a museu pel bisbe de Vic l'any 1941. Tot seguit s'efectuaren les obres d'instal·lació, i el 1948 s'inauguraren les sèries de pintura gòtica, el 1952 les d'art romànic i d'escultura, el 1967 les d'arquologia, teixits ceràmica, numismàtica i orfebreria, al segon pis, i el lapidari entorn del claustre, i finalment el 1978, s'inauguraren noves sèries d'escultura fins aleshores guardades en dipòsit. És impossible de detallarne el contingut, però cal destacar-ne la col·lecció d'antependis romànics, la sèrie de pintures murals i talles romàniques, la gran col·lecció de taules de pintura i d'imatgeria gòtica, obres valuoses d'orfebreria religiosa, de

.../...

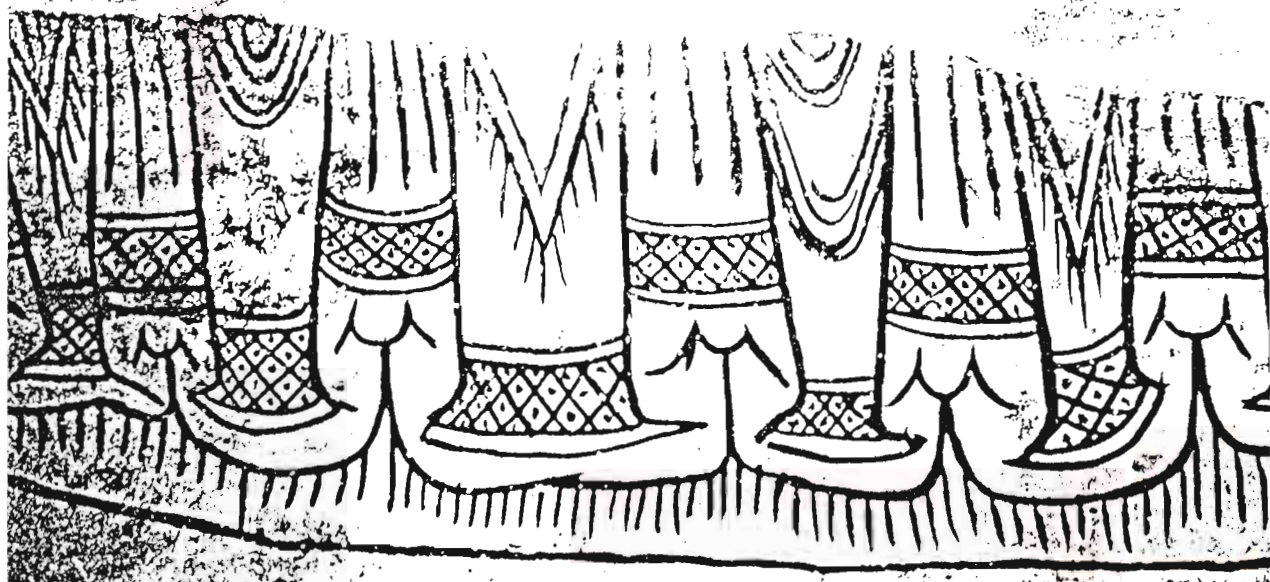
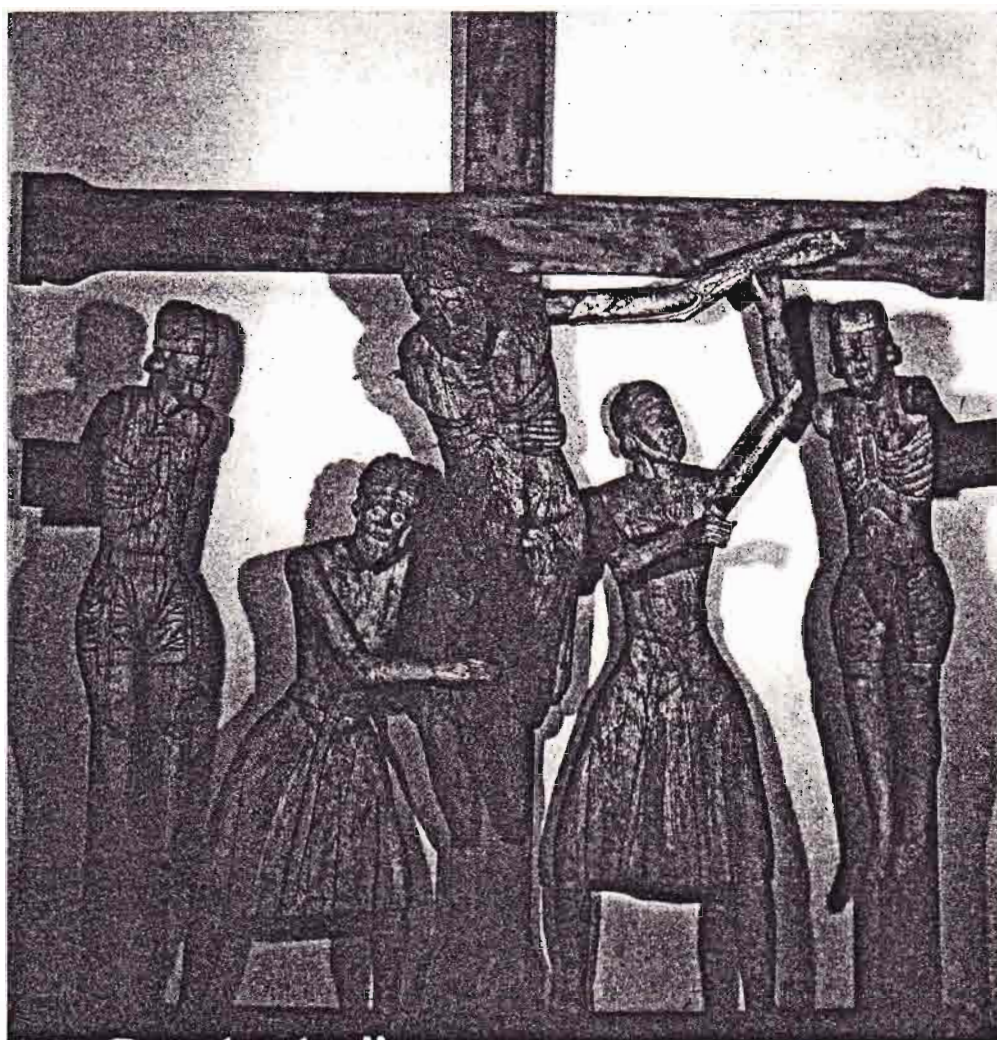
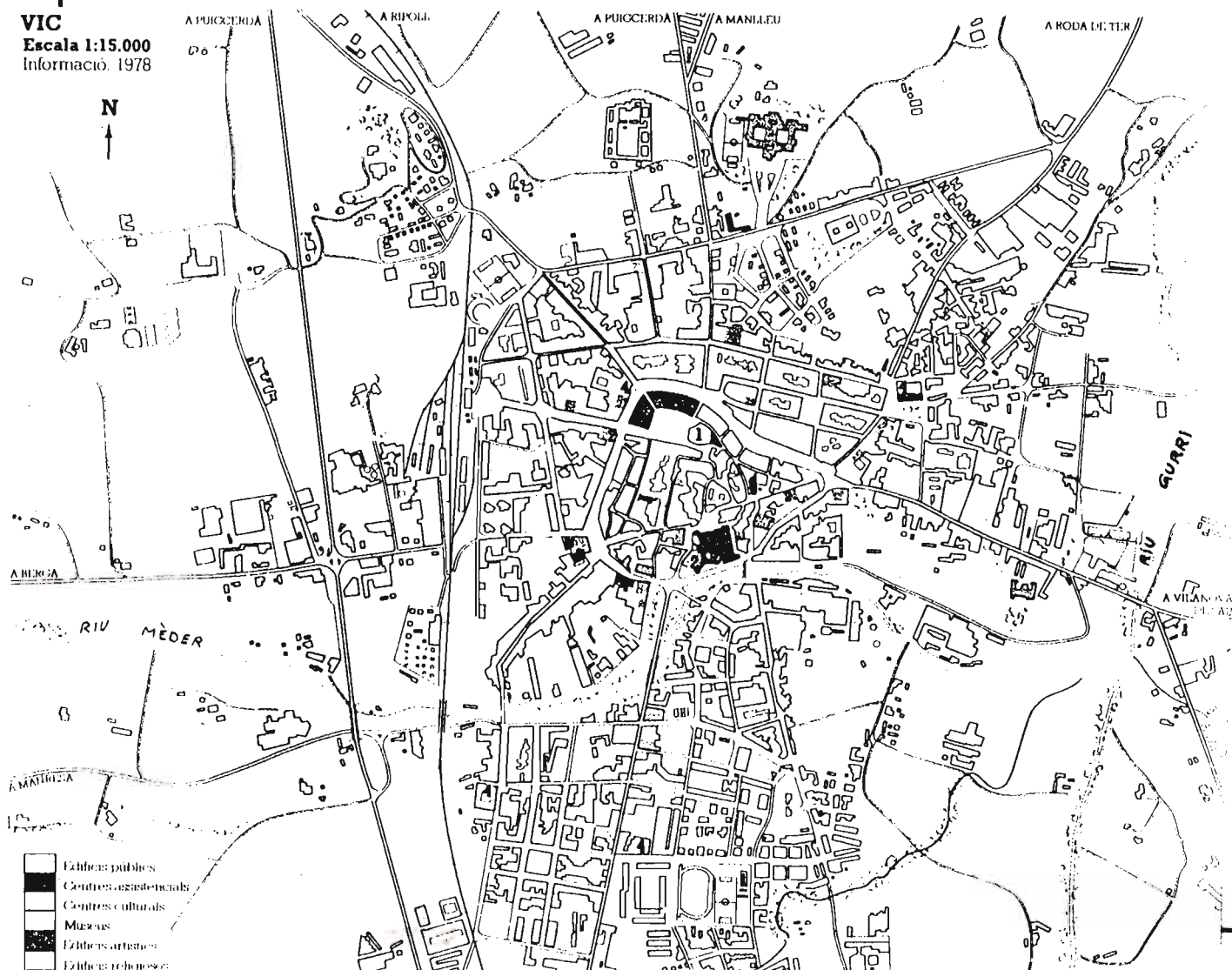

fig. 185 Detall de la pintura mural de la catedral romànica de Vic, trobada durant la campanya d'excavacions del 1941 i actualment conservada al Museu episcopal (G. Llop - Artestudi)

teixits i brodats notables col·leccions de numismàtica, ceràmica, vidrieria, guadamassils, peces prehistòriques, etc. El seu interès ultrapassa l'àmbit local i comarcal per esdevenir un dels museus més importants del país, motiu pel qual és molt visitat.

En el camp cultural cal destacar, a la primera meitat del segle, la figura de Jaume Balmes, filòsof d'una gran transcendència en tot l'àmbit hispànic. En un altre aspecte, el 1861 es creà el Cercle Literari de Vic, prengué prestigi el Seminari com a centre docent i una sèrie de literats i erudits formarà l'Esbart de Vic i se sumará a la tasca renaixentista del país, amb figures com mossèn Jacint Verdaguer i el setmanari "La Veu de Montserrat", dirigit pel canonge Jaume Coll. Entre els bisbes més destacats i que més rastre han deixat a la diòcesi als darrers temps cal esmentar els grans penedesencs Josep Morgades(1882-1899), el creador del Museu Episcopal i restaurador de Ripoll, i Josep Torras i Bages(1899-1916), l'home del seny i de la mesura, mentor de l'Església i d'una gran influència en tota la Catalunya Cristiana. No volem acabar aquesta síntesi sense recordar que Vic és anomenada, també, la ciutat dels Sants; així ho recorda el pas de Sant Miquel dels Sants, Sant Antoni M. Claret, Santa Joaquina de Vedruna, el Beat Francesc Coll, etc.

Santa Cecília de Voltregà

El municipi de Santa Cecília formà part, a l'origen, de la demarcació senyorial del castell de Voltregà. És d'una extensió més aviat reduïda, de 8,57 km², i s'esten pel curs inferior de la riera de Sorreigs, a la vall que aquesta forma des de l'espectacular salt del Gorg Negre fins que troba la carretera de Barcelona a Puigcerdà, poc abans de prendre la direcció N per a barrejar-se amb el Ter de la dreta. L'inici de la vall, en el seu sector W, es troba encaixat entre els cimals de la Tuta i de Santa Perpètua (795 m) i la serra de Sant Martí Xic o del Castell de Voltregà (854 m); a mesura que el riu avança cap a llevant, la seva vall es va ampliant, fins a esbadiar-se en la Plana de Vic. Tota la vall és de grans bancals i terrasses, molt aptes per a l'agricultura, però la major densitat de masos i de poblament es troba al sector E del terme, a partir, sobretot, de l'església parroquial, que ha donat nom al terme.

El municipi no té cap nucli de poblament, i té com a centre l'església de Santa Cecília, situada a l'esquerra del riu, una mica enfilada. Una moderna carretera local, oberta fa pocs anys, l'enllaça amb la carretera de Barcelona a Puigcerdà, passat el km 74, a l'indret de Can Pantano. Recordem que l'itinerari a peu s'inicia en el punt quilòmetric 3,500; prop de la masia de Can Gallisans.

El terme de Santa Cecília és documentat des del 997, i la seva parròquia és anomenada el s.XI Santa Cecília de Moixons (de Mocones), i cap al 1150 Santa Cecília de Galligants, noms d'antigues vil·les o grans propietats rurals, la darrera encara subsistent; però va prevaler el nom de Voltregà, és a dir, del castell que dominava el terme.

La demografia del terme fou sempre poc important. El 1686 el terme tenia 26 masies, i arribà a un màxim de 491 habitants el 1830; en els darrers temps es manté a la ratlla de 200 habitants.

L'indret més visitat del terme és el Gorg Negre, lloc de llegendes de bruixes i on es congrien, segons la dita popular, les pitjors tempestes de la Plana. És un gorg profund, excavat pel salt de la riera de Sorreigs, envoltat d'altres parets de roca i amb una petita cornisa de pedra que permet d'acostar-se fins al sallent.

Sant Hipòlit de Voltregà

Partit: al 1er., de la mitra de Vic (d'atzur, les claus de Sant Pere passades en sautor, la d'or en banda sobre la d'argent en barra, sobremuntades d'una mitra episcopal d'argent creuada d'or i amb les infules del mateix color); al 2on., les armes dels Cabrera, de la família dels castlans (d'or, una cabra arrestada de sable).

La vila de Sant Hipòlit de Voltregà fou durant segles la capital d'una gran demarcació senyorial que compregué els actuals municipis de Sant Hipòlit, de les Masies de Voltregà, de Santa Cecília de Voltregà i, durant alguns segles, de Sant Martí de Sobremunt, demarcació enfilada vers el Lluçanès i objecte de la marxa a peu d'avui.

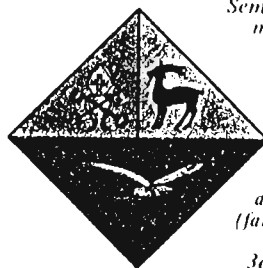
La seva importància com a capital fou tan gran que durant els segles darrers tot el terme s'anomenà de Sant Hipòlit, escaridament, o de Sant Hipòlit de Voltregà. Aquesta capitalitat començà a ésser discutida i retallada des de la fi del s.XVIII; primerament fou la parròquia de Sant Cecília que se'n separà el 1782, i el 1797 se'n separà la de Vinyoles d'Orís; a partir del 1796 començà a funcionar, durant cinc anys, a tall de prova, el municipi de les Masies de Voltregà, que ratificà la seva separació el 1801. D'ençà d'aquest moment, el municipi de Sant Hipòlit de Voltregà esdevingué el més petit de la comarca i un dels més petits de Catalunya, amb una extensió de 0,90 km². En contraposició, és el de més forta densitat demogràfica de la comarca, amb més de 3200 habitants.

Sant Hipòlit també es destaca en l'aspecte esportiu i cultural. És famosa l'afecció local al hoquei sobre patins, que compte amb dos equips importants i que ha obtingut per a la població, en més d'una ocasió, el títol de campiona d'Espanya i d'Europa i ha portat a la seva pista equips de diferents estats europeus.

Sant Martí Xic

Les Masies de Voltregà

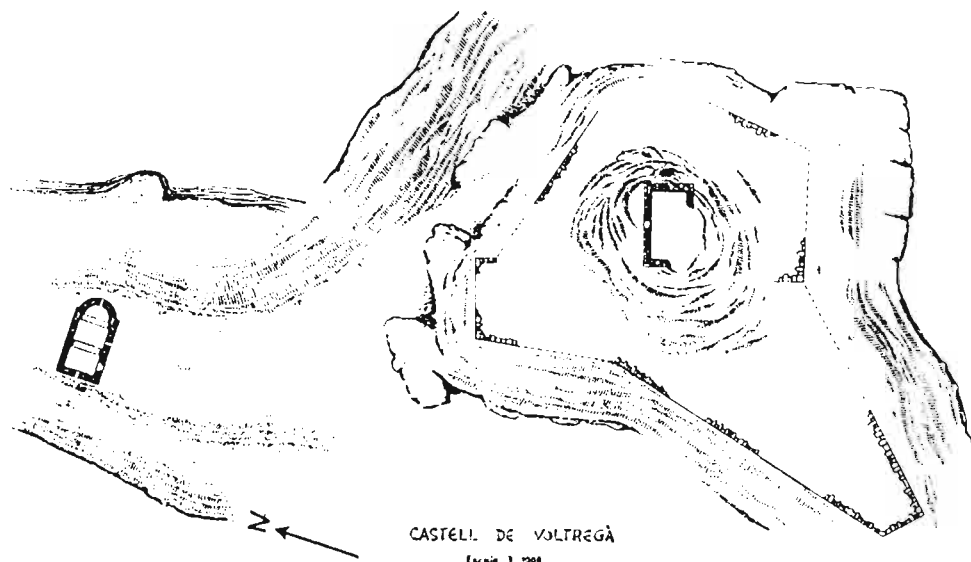

Semipartit i truncat: al 1er., de la mitra de Vic (d'atzur, les claus de Sant Pere passades en sautor, la d'or en banda sobre la d'argent en barra, sobremuntades d'una mitra episcopal d'argent creuada d'or i amb les infules del mateix color); al 2on., les armes dels Cabrera (família dels castlans) (d'or, una cabra arrestada de sable); al 3er., de sinople una arada d'or.

El municipi de les Masies de Voltregà, format d'una manera estable a partir del 1801 i originat el 1796, segons que s'ha detallat en parlar de Sant Hipòlit, és una demarcació extensa (22,31 km²) que té per frontera E el Ter i per límit W la serra que tanca per ponent la Plana de Vic. La carretera de Barcelona a Puigcerdà, poc o molt paral·lela al Ter, serveix per a unir els petits nuclis de poblament que formen el municipi, com la Gleva, el Poble-sec i Vinyoles d'Orís.

Cada una de les entitats que forma el municipi té la seva història peculiar, però el fonament remot de la seva unitat és el castell de Voltregà. Aquest es troba en un cim de 854 m d'altitud, que forma una avançada de la serra de Ponent de la Plana i que suposa una entrada del terme de les Masies dintre el de Santa Cecília de Voltregà.

Sant Martí Xic, l'esglesiola de Sant Martí, històricament coneguda per Sant Martí de Voltregà, es troba als peus del castell, i antigament tenia un mur que la deixava dintre un recinte fortificat. La seva descripció es dóna molt esquetament a l'itinerari de la marxa a peu (vegeu Dh 42').

Planta del castell de Voltregà. A l'esquerra, el traçat de l'església castellera, actual ermita de Sant Martí Xic. (Gràfic per Josep M. Pericas.)

CASTELL DE VOLTREGÀ

Sembla que el nom de Voltregà deriva del nom llatí "vulturicare" (lloc de voltors), així almenys ens ho indiquen entre d'altres F. de B. Moll, però, el que si és cert, ja que està refrendat per bastants documents escrits, és que el castell existia abans de l'any 900 i constitueix per tant un dels primers llocs fortificats del comtat d'Osona.

El primer personatge vinculat al castell que apareix documentat, és un tal Sanlano Voltreganense al 1055. Aquest personatge devia ésser subdit de la comtessa Ermessendis que al casar-se amb el comte Ramon Borrell de Barcelona, havia rebut en dot el comtat d'Osona.

Pocs anys més tard i per diverses raons, el castell de Voltregà passa a mans dels bisbes de Vic sota la infeudació dels comtes.

El nom de Voltregà surt posteriorment en molts documents en els que els canonges de Sant Pere de Vic, concedeixen a diversos personatges la castellania del castell. El 1097 surt per primera vegada anomenada l'església de Sant Martí, juntament amb les de Santa Cecília i Sant Hipòlit.

El castell, sempre sota el senyoriu de la casa comtal i del bisbat passa a mans de les millors famílies nobles del país: Amat, Montcada, Queralt, Cabrera. Un dels Cabrera que passà pel castell fou Arnau de Cabrera, marit de la famosa Sibila de Saga, amistansada del rei Jaume I amb que es volgué casar al final de la seva vida, encara que no va obtenir el permís papal.

Un dels personatges importants que posseïren el castell, fou Bernat de Cabrera, que el 22 d'abril de 1351 el comprà a Berenguer de Codinacs. Després en ésser creat pel rei Pere el Cerimoniós el comtat d'Osona pel seu ministre Bernat de Cabrera, el castell de Voltregà amb tot el seu terme (Sant Hipòlit, Santa Cecília, Sant Esteve de Vinyoles i Sant Martí de Sobremunt), passà a formar-ne part.

El pany més lligat del castell de Voltregà.

Bernat IV de Cabrera ven el castell i església de Vic al Bisbe

El castell fou enderrocat durant la guerra contra Joan II, a partir d'aquest moment el castell deixa de tenir vida i això explica l'actual estat de destrucció, solament la capella castellera de Sant Martí, avui ermita de Sant Martí Xic, queda més o menys dreta, encara que en aquests moments està en fase de restauració.

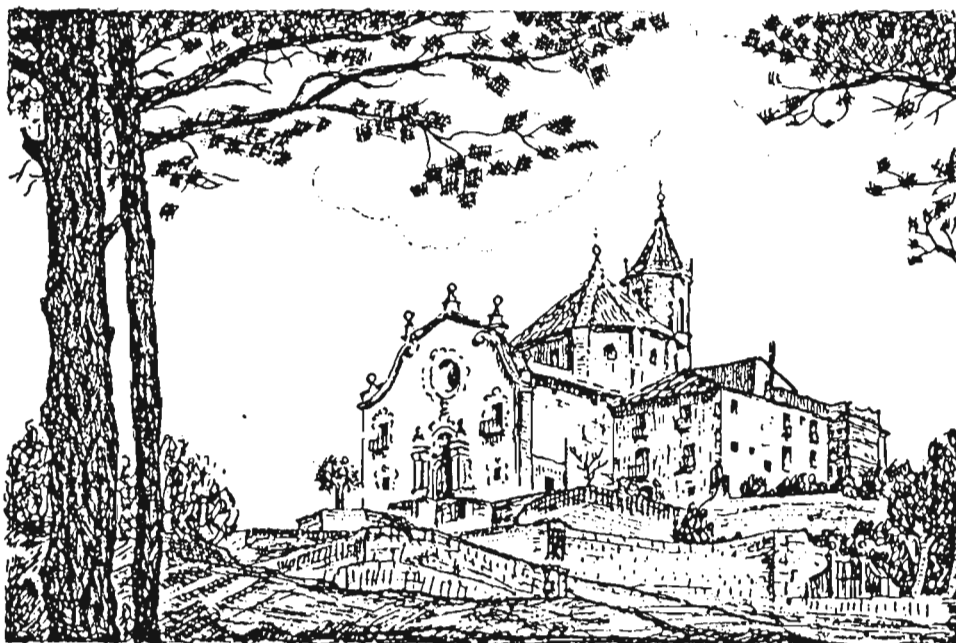
LA GLEVA

Dins el terme municipal de les Masies de Voltregà el segon nucli en importància és el que es va formar entorn del santuari de la Mare de Déu de la Gleva, o santuari de la Gleva, que centra el poblat del seu nom, compost per tres barris situats a l'entorn del pujolet (476 m alt) on es troba el santuari. Les primeres notícies que se'n tenen daten del 1280. Com la majoria de santuaris, té una tradició que explica la trobada de la imatge que s'hi venera; en aquest cas, per un bou i una pastoreta del veí mas de la Codina, abans anomenat el Pujol. Cap als anys 1320-1327 fou reedificat el santuari, que, després de moltes reformes i ampliacions, fou reemplaçat per l'actual, construït entre el 1763 i el 1767 per l'arquitecte Josep Morató. És un edifici barroc, molt ben resolt, de planta oval, amb cúpula,

capelles radials i un airós campanar. Una ampla escalinata, amb tribunes laterals, relliga el santuari amb la plaça que té al davant. Malmesa per un llamp el 1760, es va salvar un magnífic retaule barroc de Pau Sunyer, construït entre el 1660 i el 1668. Aquest retaule fou destruït el 1936, però es va reproduir amb tota fidelitat l'any 1943. També fou refeta l'antiga imatge de la Mare de Déu, del s.XIII igualment destruïda l'any 1936, en iniciar-se la guerra civil.

Se sap que hi havia algunes cases veïnes al santuari d'ençà del 1670; el poble de la Gleva es va incrementar a la segona meitat del s.XVIII amb la formació de tres carrers o barris entorn dels camins que portaven al santuari. Per la seva situació prop del riu i de la carretera de Barcelona a Puigcerdà i a l'entreforc de carreteres que van a Manlleu i al Lluçanès per Sant Hipòlit, ha vist augmentar la seva població, que oscil·la al voltant dels 600 habitants. Una part del poblament correspon a la colònia fabril H.de V. Casacuberta, que tot i tenir la fàbrica en el municipi de Manlleu, es troba pràcticament a tocar de la Gleva, a l'altra banda del riu.

Sant Martí de Sobremunt

El municipi de Sant Martí de Sobremunt o, simplement Sobremunt, de petita extensió(13,64 km²), és a l'extrem oriental del Lluçanès, separat de la Plana de Vic per la Serra de Sobremunt(952 m alt), on s'alça l'església i santuari de Santa Llúcia. El terreny és solcat per petites valls, per on s'escolen torrents que conflueixen a la riera de Sorreigs i s'aboquen vers Santa Cecília de Voltregà al Gorg Negre.

El terme era travessat pel camí ral de Sant Boi de Lluçanès a Vic; actualment hi ha una carretera que enllaça el petit nucli de la parròquia amb la carretera de la Gleva a Sant Boi de Lluçanès per la Trona. És un municipi eminentment rural; de població dispersa i sense cap indústria. Havia tingut vuit molins fariners, prop dels rierols, però avui sofreig agudament el despoblament rural i s'han tancat moltes masies(alguna ha estat refeta per gent de ciutat, que hi habiten en grups de tipus comunitari).

El terme forma part històricament del castell de Voltregà, i així passa a formar part d'una baronia de la mitra de Vic des del segle XIV; des del segle XVI tenia batlle propi, bé que supeditat al consell de Sant Hipòlit de Voltregà, del qual s'independitzà pràcticament vers el 1780. Forma ajuntament plenament autònom des del 1820.

L'església de Sant Martí de Sobremunt, al sector més septentrional del terme, existia ja el 1094; fou totalment transformada el 1620, bé que aprofitant una bona part dels murs romànics. El 1760 fou ampliada i decorada amb elements barrocs, i el 1890 li fou afegida una espaiosa capella del Santíssim. En el parament frontal de la capçalera hi ha unes pintures al fresc d'en Camil Bofill que escenifiquen la Conversió de Sant Martí. Així mateix, la volta del presbiteri està decorada per unes altres pintures des del 1979, essent-ne l'autor P.Barri. A l'entorn de l'església es formà el poble .../...

.../...

de Sant Martí de Sobremunt(47 h el 1970), únic nucli agrupat del terme.

El santuari de Santa Llúcia de Sobremunt(dita erròniament, en algunes guies, del Quer, per confusió amb la capella homònima de Prats de Lluçanès), és el més famós de la comarca; situat al punt culminant de la serra(952 m alt) i del terme.

Dins el terme hi ha també una petita capella de Sant Roc, erigida probablement en una de les epidèmies de còlera de mitjan s.XIX, i entre les masies més importants sobresurten el gran mas de Potelles(per on hi passa l'itinerari a peu), la Conjunta, l'Aumatella, Beuloví, el Muntaner, atc, que amb els seus grans casals mostren l'esplendor de la pagesia del s.XVIII. La bellesa i la placiseda de molts racons del terme en fan un lloc apreciat pels excursionistes, i també lloc idoni per a restaurar cases o molins vells.

OSONA

Plana de Vic

Aiguafreda	7,96 km ²
Balenyà	18,47 km ²
Calldetenes	5,80 km ²
Centelles	15,13 km ²
Folgueroles	10,99 km ²
Gurb de la Plana	51,23 km ²
Malla	11,03 km ²
Manlleu	17,19 km ²
les Masies de Roda	16,43 km ²
les Masies de Voltregà	22,31 km ²
Muntanyola	40,42 km ²
Orís	27,33 km ²
Roda de Ter	2,18 km ²
Santa Cecília de Voltregà	8,57 km ²
Santa Eugènia de Berga	6,34 km ²
Santa Eulàlia de Riuprimer	14,01 km ²
Sant Hipòlit de Voltregà	0,90 km ²
Sant Julià de Vilatorrada	16,41 km ²
Sant Martí de Centelles	25,70 km ²
Sant Pere de Torelló	57,47 km ²
Sant Vicenç de Torelló	6,60 km ²
Seva	29,10 km ²
Taradell	26,80 km ²
Tavernoles	19,11 km ²
Tona	16,47 km ²
Torelló	13,51 km ²
Vic	30,92 km ²

Guillerries

Espinelves	17,65 km ²
Osor	52,62 km ²
Sant Hilari Sacalm	83,56 km ²
Sant Sadurní d'Osormort	30,86 km ²
Susqueda	50,53 km ²
Viladrau	50,61 km ²
Vilanova de Sau	58,13 km ²

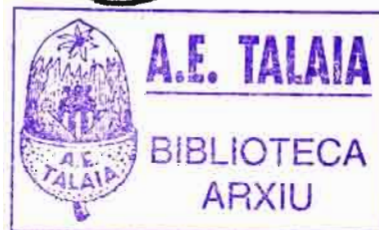
Collsacabra

l'Esquirol	61,97 km ²
Rupit	22,62 km ²
Tavertet	32,17 km ²

Lluçanès*

Alpens	13,83 km ²
Lluçà	53,54 km ²
Olost	26,64 km ²
Oristà	71,25 km ²
Perafita	18,48 km ²
Prats de Lluçanès	13,29 km ²
Sant Agustí de Lluçanès	13,38 km ²
Sant Boi de Lluçanès	21,17 km ²
Sant Bartomeu del Grau	34,67 km ²
Sant Feliu Sasserra	23,14 km ²
Sant Martí d'Albars	14,76 km ²
Sant Martí de Sobremunt	13,64 km ²
Sora	31,51 km ²

* Sense la part lluçanesa del terme de Santa Maria de Merlès

GOIGS
DE LA
GLORIOSA SANTA LLÚCIA
VERGE I MÁRTIR

QUE ES VENERA A SANT MARTÍ DE SOBREMUNT

Puix al Cel teniu posada
molt amada:

*O Llúcia de Cristo esposa,
oïu-nos Verge gloriosa.*

En poca edat vostra vida
fou servida,
de l'alt Déu l'omnipotència
demostrà sa excel·lència
i sens mida,
observant en sa obediència
de tantes virtuts dotada,
molt amada: etz.

A vostra Mare alcançàreu
i donàreu
millora en sa malaltia,
puix Agata intercedia
al qui pregàveu,
que us alentés cada dia
fins vostra vida acabada,
molt amada: etz.

Avorríreu les riqueses
i promeses
de les coses temporals,
fugint del món, tots els mals
i ses vileses,

amant sols les celestials,
amb llum de fe il·luminada
molt amada: etz.

Sentint Pascassi que améssiu
i adoréssiu
a un sol Déu omnipotent,
manà rigurosament
prest el neguéssiu
de tot cor i enteniment:
mes d'Ell fóreu ajudada,
molt amada: etz.

Eixint amb palma i victòria,
—o gran glòria!—
de torpeses vostre cos,
el Sant Esperit amb Vós,
—digna memòria—
contra el dimoni envejós
tinguéreu sempre guardada,
molt amada: etz.

Quan paraules no bastaren,
no faltaren
grans açots i grans turments,
mes de Vós els sants intents
mai s'apartaren
de qui els reservà contents,

per ço fóreu degollada,
molt amada: etz.

Vostra vida tan hermosa
i gloriosa,
acabada en el món trist,
servíreu a Jesucrist
pura i ditxosa;
Santa com mai hagi vist
en el Cel sou co·locada,
molt amada: etz.

En aquesta vida trista
de la vista,
us tenim per protectora,
a qui favor us implora
deu-li vista;
amb llum clara i veu sonora,
guieu-nos, Màrtir sagrada,
molt amada: etz.

TORNADA

A qui us té per advocada
molt amada:

*O Llúcia de Cristo esposa,
oïu-nos, Verge gloriosa.*

Ÿ. *Difussa est gratia in labiis tuis.*

Ŕ. *Propterea benedixit te Deus in aeternum.*

OREMUS

*Exaudi nos, Deus salutaris noster; ut, sicut de Beatae, Lúciae, Virginis et Mátyris
tuae, festivitáte gaudémus, ita piae devotiõnis erudiámur effectú. Per Dominum nostrum, etz.*

ITINERARI DE LA MARXA

- Oh 00' S'inicia la marxa en el punt quilomètric 3,500 per una pista asfaltada que arrenca a la dreta de la carretera. De fet, aquest asfaltat fineix al cap de cent metres donant accés, a la dreta, a la masia de Can Gallisans, ben visible des del començament.
- Oh 01' La pista segueix en direcció nord, apte per a vehicles. En surten alguns braços que refusem, tot seguint la mateixa direcció i de forma lleugerament ascendent. Ens dirigim vers la cinglera que tenim davant nostre.
- Oh 09' Bifurcació. Seguim pel camí de l'esquerra, pujador i més dreturer. L'altre mena al llit del torrent del Clos. Ben seguit ens queda el pendent de la barrancada a la dreta.
- Oh 14' Font, a l'esquerra del camí. Al costat dret, una bassa i l'abeurador de les vaques que es refugien en la construcció de l'altra banda del torrent i que solen pasturar per aquests verals.
- Oh 15' El Racó. Masia dedicada a la cria de bestiar porcí i d'aviram. Podem veure els animals com passen al voltant de les pallisses. Pel costat esquerre surt un corriol que enfilem entre la vegetació de la muntanya.
- Oh 29' Guanyem alçada ràpidament. A l'esquerra del senderó ens aturem momentàniament sobre un rocallís per a contemplar l'ampla visió sobre la plana de Vic. La masia del Racó resta ja a sota nostre. Copsem en el corriol els senyals evidents que han deixat les motos de trial (call profund i pedregós).
- Oh 35' Derivació. Seguim pel de la dreta, més planer que l'altre.
- Oh 37' Cruïlla en un rocallís. Avancem cap a l'esquerra.
- Oh 39' Abastem la carena després de pujar per un rocallís on hom hi ha bastit recentment una graonada de pedra de consistència relativa. Hi existeix un camí-pista que seguim a l'esquerra.
- Oh 42' Sant Martí Xic. Després de seguir la carena vera a migjorn arribem a aquesta petita ermita romànica que actualment es troba en fase de restauració. Fou erigida entorn del 1097. Composta d'una petita nau amb absis i porta a migdia. Serví com a parròquia, amb terme i rectors propis, fins el s.XIV, quan es fusionà amb la parròquia de Sant Hipòlit de Voltregà. Se'n diu Sant Martí Xic perquè, segons contalla popular, és l'esglésiola romànica més petita que es coneix, bé que això és totalment fals i és molt probable que aquest nom li fos donat per relació amb l'església veïna de Sant Martí de Sobremunt.

Està situada als peus de les ruïnes del castell de Voltregà. D'aquest resten només alguna romanalla de les muralles i d'una edificació central rectangular, que té sota seu l'entrada d'un passadís o mina que la tradició popular fa arribar fins a la riera de Sorreigs.

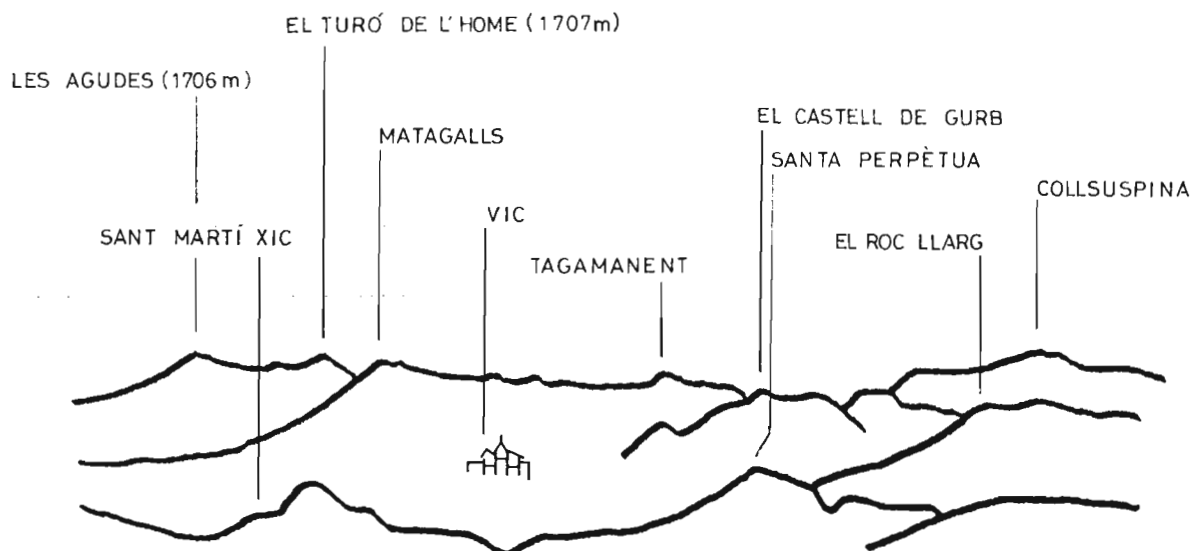
L'humil temple de Sant Martí Xic serva el caient de fa centúries.

La seva història arrenca de l'any 902, i durant el s.XI estigué en mans d'un veguer anomenat Sal.la(1055), de la família del senescal Amat Elderic d'Orís(1056-1099), dels Queralts (1099-1196) i més tard dels Castelló-Cabrera(1240-1329), entre ells la famosa Sibil.la de Saga. Al costat d'aquests senyors principals n'hi hagué d'altres de feudataris, tant el nivell superior -bisbes de Vic i Montcades- com en l'inferior dels castlans cognominats Sant Hipòlit i Bellestar. Durant el s.XIV el castell i la jurisdicció passà, per compres successives, als vigatans Andreu Barrat(1348) i Berenguer de Codinacs(1351), el qual vengué els seus drets a Bernat IV de Cabrera, el futur comte d'Osona(1356-72). Els Cabrera vengueren el castell, el terme i la jurisdicció(1379) al bisbe i l'església de Vic, que en posseïren el domini i la jurisdicció fins el 1812.

Observem a baix, a migdia, la riera de Sorreigs, actualment molt contaminada degut a l'abocament de residus d'una fàbrica de tenyits a Sant Bartomeu del Grau. Segons ens han manifestat gent d'aquesta zona hom es banyava en les aigües cristal.lines d'aquesta riera fa tan sols sis o set anys. Ara, han desaparegut ensems els peixos i els crancs.

Es preveu que ens acompanyin en aquest lloc alguna representació dels "Amics de Sant Martí Xic", per tal de què ens expliquin alguns detalls de l'evolució de les obres que amb tant d'esforç estan portant a terme. Parada de 20 minuts.

1h 02' Reprenem el camí tornant pel mateix lloc d'on hem vingut, és a dir, per sobre del carenar que separa les dues fraus.

- 1h 04' Trencall, a la dreta, per on abans hem arribat a la carena. Ara, seguim de dret per la pista apte per a vehicles. Poc després avancem planerament pel faldar dret del turonet.
- 1h 13' Poc abans d'accedir al collet que formen els dos turons amb cotes 913 i 906 metres, torcem a la dreta per un corriol entre garriga baixa, mig perdedor en principi, en sentit clarament descendent. Aquest punt pot identificar-se perquè coincideix amb dos arbres pi roig, un a cada costat del camí.
- 1h 18' Sense necessitat de pujar hem fet cap al coll de la Miranda. Des d'aquí s'albira una bella panoràmica. Es destaquen els nuclis de Torelló i Sant Hipòlit de Voltregà. Sota nostre, la masia del Roser. I, encara, al darrera, l'ermita de Sant Martí Xic. parada d'observació de 5 minuts.
- 1h 23' Reemprenem la marxa cap al NO. Al cap de poc entrem al bosc format bàsicament de roures i boixos. En alguna clariana comencem a veure la cinglera septentrional de la serra de Sobremunt.
- 1h 28' Se'ns ajunta un camí per la dreta, pel qual suposem que fariem cap a Sant Hipòlit de Voltregà.
- 1h 31' Retornem al camí pista que havíem deixat anteriorment (veieu 1h 13'), que seguim en direcció nord.
- 1h 35' Esplanada. El camí entra en el vessant meridional de la serra.
- 1h 41' Bifurcació. Seguim, a la dreta, per un corriol ascendent.
- 1h 46' Entrem de nou a la pista.
- 1h 54' En un revol ens sorprèn la silueta del santuari de Santa Llúcia de Sobremunt.
- 2h 05' Per salvar el revol de la pista ascendim directament per un senderó a mà dreta que ens mena en pocs moments al santuari.

Santa Llúcia

2h 09' Santuari de Santa Llúcia. (dita erròniament en algunes guies "del Quer" per confusió amb la capella homònima de Prats de Lluçanès). Situat al punt culminant de la serra (952 m) i del terme. Molt visible des de bona part de la Plana de Vic, és una capella de devoció molt popular per l'advocació de la santa contra les malalties de la vista. Fou erigit el 1407 sota el patronatge de Santa Llúcia i Santa Quitèria; la capella i l'antiga casa dels ermitans que té adossada foren refets a partir del 1720. Actualment en té cura un senyor anomenat "Juanjo". Recentment s'hi ha fet un "Camp de Treball" pel jovent. Hi ha un llibre de visites, el qual haurie-ho de mirar en data 3 de novembre... Parada de 15 minuts.

2h 24' Saguim la ruta baixant per una escalinata rústica que fa cap a la pista.

2h 29' Cruïlla de camins. Avancem de dret.

2h 34' Resta a la dreta la masia de cal Quelet.

2h 36' Ara és la masia de Can Potelles (no can Portellet, del mapa)

2h 39' Deixem la pista per entrar en un altre camí, cap a l'esquerra.

2h 41' Refusem un camí, a l'esquerra, que ens menaria sobre la carena de Beuloví. Tenim camps de conreu a banda i banda del camí.

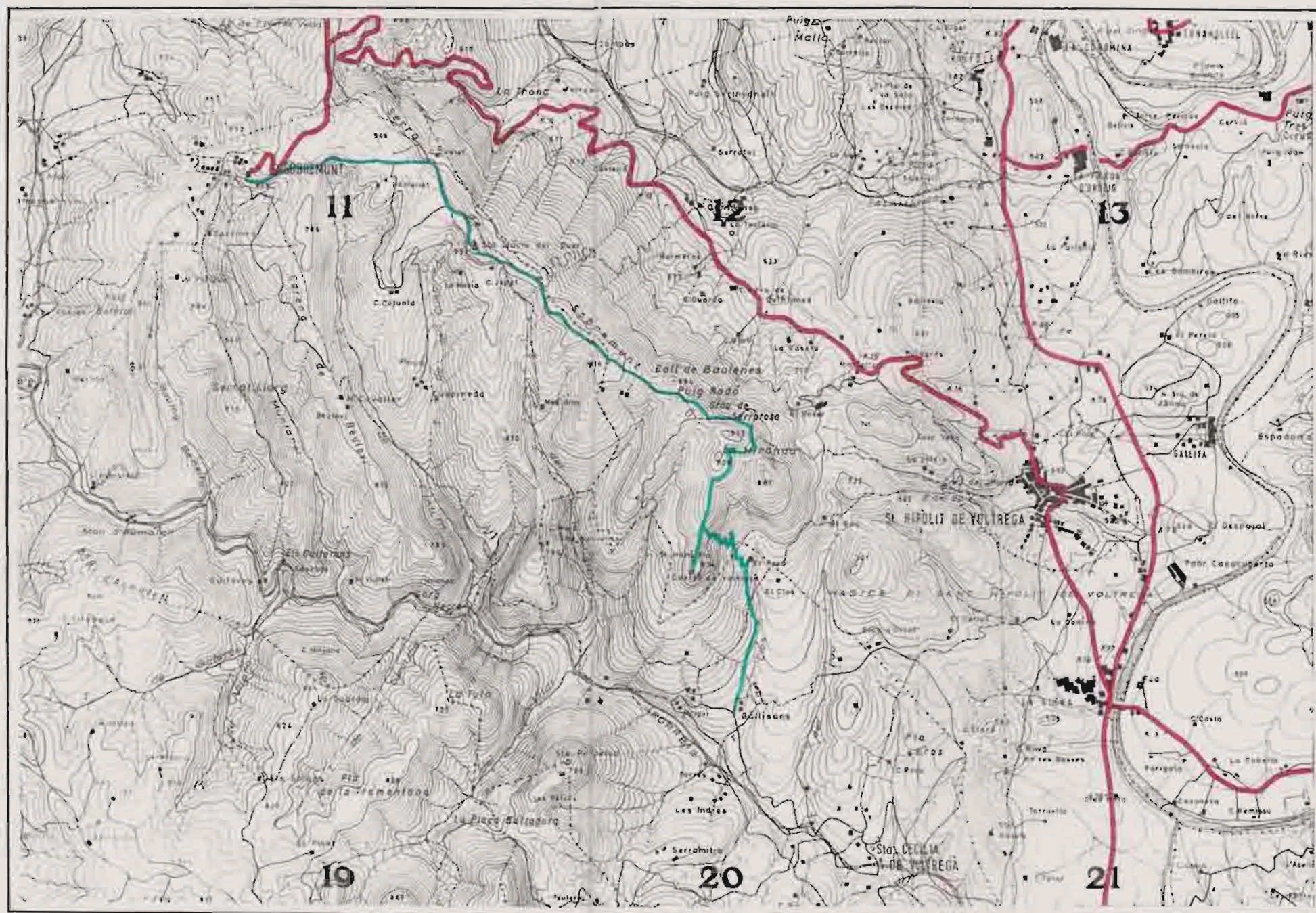
2h 45' Som a frec de carretera, però no l'arribem a trepitjar ja que encetem un altre camí a la mateixa mà que porta a una casa de construcció recent. Un cop hi arribem, la voregem per la dreta i seguim per un senderó que tot seguit fa cap a un baixador i convergeix en un altre camí que seguim a la dreta.

2h 49' Masia a la dreta del camí, amb una preciosa arcada amb dovelles de pedra. Té una font adossada a la mateixa paret de la façana.

2h 52' Sant Martí de Sobremunt. L'itinerari fineix a la mateixa placeta de l'església. (vegeu descripció a part).

Horari real de marxa 2h 12'

Temps de parades 0h 40'

BIBLIOGRAFIA

BARRAL I ALTET, X., 1979. La catedral romànica de Vic. Ed. Aretstudi, art romànic n. 7. 1-288.

COLOM I GRAU, J., 1974. Gleves d'or (poemes). Imp. Planas.

DALMAU, R., 1971. Els castells catalans. Vol. 4.

FOLCH I GUILLEM, R., 1981. La vegetació del Països Catalans. Ketres.

JUNYENT, E., 1965. Guia turística de Vich y comarca. Ed. Montblanc.

JUNYENT, E., 1979. La catedral de Vic. Ed. Seix Barral "opuscle fotogràfic".

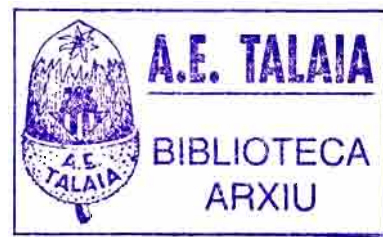
MIR, J., 1978. Indrets de Catalunya - I. Llibre de motxilla n. 5. Public. Abadia de Montserrat.

GRAN ENCICLOPEDIA CATALANA, Vol. 1,0 - 1 3 - 1 4.

GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA; Vol. I: L'Osona i el Ripollès.

Cartografia: Atlas muntanyenc.1966. Escala 1/25.000. Osona (Sector nord).

Miliario del Proconsul
Mannio Sergio, del año
120 antes de Cristo.

TRAVESSA CULTURAL

- 1) El punt més enlairat del terme municipal de Sant Martí de Sobremunt correspon a:
 - 1 Ermita de Sant Roc
 - X Santuari de Santa Llúcia
 - 2 Castell de Voltregà
- 2) L'edifici on hi ha instal·lat el Museu Episcopal de Vic, a què era destinat anteriorment?
 - 1 Fou edificat de nova planta el 1941
 - X Col·legi de Sant Josep o dels seminaristes pobres.
 - 2 Convent de les monges Carmelites, i encara, abans havia estat l'antiga presó de la ciutat.
- 3) Qui manà construir el recinte murallat de Vic, entre els anys 1368 i 1378?
 - 1 Pere III
 - X Bernat IV de Cabrera
 - 2 Joan II
- 4) A què fa referència "la Rodona"?
 - 1 L'església romànica que hi havia al davant de la catedral de Vic.
 - X La plaça de Vic on s'hi celebra el Mercat del Ram
 - 2 Una torre del recinte murallat de Vic, al costat del portal del Teixidor.
- 5) L'allargassada serra de Sobremunt es troba entre les valls de dos rius o rieres. Quines son?
 - 1 Sorreigs i Talamanca
 - X Talamanca i Ter
 - 2 Sorreigs i Gurri
- 6) La guerra del 36 destrueix la catedral de Vic. Josep M. Sert assumeix la responsabilitat de pintar per segona vegada l'interior de la catedral. Com ho fa?
 - 1 No es destruí el temple i només la pintà un cop.
 - X Reprodueix meticulosament la decoració desapareguda.
 - 2 Parteix de nous conceptes i d'altres distribucions.
- 7) Pujant pel corriol que des de la masia del Racó ascendeix a Sant Martí Xic, quina espècie vegetal podem observar, encara florida?
 - 1 Clavellina silvestre
 - X Viola de Bosc
 - 2 Betònica
- 8) A quin estil arquitectònic correspon l'edifici del santuari de La Gleba?
 - 1 Barroc
 - X Renaixentista
 - 2 Neoclàssic
- 9) Dos penedesencs il·lustres han estat bisbes de la diòcesi de Vic. Quins?
 - 1 Josep Torras i Bages i Josep Morgades
 - X Eduard Junyent i Josep Torras i Bages

2 Josep Morgades i Josep Gudiol

10) La ciutat de Vic és drenada per dos rius o rieres. Quins?

1 Mèder i Gurri

X Gurri i Ter

2 Ter i Major

11) En quin any consagrà, l'abat Oliba, la nova catedral de Vic?

1 1038

X 988

2 1080

12) De quin arquitecte és obra la catedral actual de Vic?

1 Josep Moartó

X el bisbe Artalejo

2 Josep Morgades

13) A la catedral s'hi guarda la sepultura d'un sant que manté el cos incorrupte, el qual podem visitar. A quin sant fem referència?

1 Sant Bernat Calvó

X Sant Antoni M. Claret

2 Sant Miquel dels Sants

14) Avui se celebra la Festa dels Traginers a Balsareny. En quin any passà a dependre del bisbat de Solsona, quan pertanyia al de Vic?

1 1977

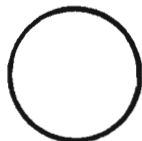
X 1967

2 1957

SOPA DE LLETRES

Encerclar tots els termes municipals que pogueu trobar de la comarca d'OSONA.

Apunteu dins el cercle el número de la quantitat que cregueu haver trobat.

T	S	O	L	O	R	I	S	T	A	S	A
I	F	O	L	G	U	E	R	O	L	E	S
A	L	P	E	N	S	T	A	N	O	N	A
R	V	E	R	R	U	O	B	A	Y	A	D
L	I	R	S	A	S	L	L	L	N	Ç	E
L	L	A	T	Q	Q	O	A	L	A	U	R
E	A	F	I	S	U	C	I	A	T	L	F
D	D	I	P	O	E	I	T	M	N	L	A
A	R	T	U	R	D	V	R	A	U	I	U
R	A	A	R	A	A	I	A	O	M	O	G
A	U	E	L	L	N	A	M	L	L	B	I
T	O	R	E	L	L	O	S	L	A	S	A

D' AQUEST TREBALL SE N'HAN FET UN
TOTAL DE CINQUANTA EXEMPLARS NUMERATS

Exemplar Nº **35**

Vilanova i la Geltrú, 18 de novembre 1984

Han preparat aquesta sortida i col.labo-
rat en la confecció d'aquest treball els
membres següents de la SECCIÓ de CULTURA
de l'Agrupació Excursionista TALAIA.

Salvador BUTÍ
M.Carme BARCELÓ
Josep M. ALSO
Antoni SAGARRA
Virtut CASTRO

fig. 194 Detall del paviment de la cripta romànica
de Vic (cercle C) tal com és actualment
(G. Llop-Artestudi)

I N D E X

Salutació	1
Geografia Física	2
Botànica	3
Vic	4
- El recinte murallat	5
- El temple romà i el castell dels Montcada	6
- La catedral	7
- El Museu Episcopal	13
- El camp cultural	16
- El Planell de la ciutat	16
Santa Cecília de Voltregà	17
Sant Hipòlit de Voltregà	18
Les Masies de Voltregà	19
- El castell de Voltregà	20
- El santuari de la Gleva	21
Sant Martí de Sobremunt	23
Quadre dels termes municipals de la comarca d'Osona	24
Goig a Santa Llúcia	25
Itinerari de la Marxa	26
Mapa de l'itinerari a peu (doble full)	30/31
Bibliografia	32
Entretenciments	33
Justificació del tiratge	35
Index	36

